

Základní pojetí obchodního práva v osnově nového obchodního zákona

František V á ž n ý.

Přes to, že politické události loňska i letoška částečně přerušily jednání o osnově nového obchodního zákona, nesmí to znamenati, že by bylo další jednání o této důležité otázce oddáleno. Práce na novém obchodním zákoně stejně jako na novém občanském zákoně pokračují a lze doufati, že povedou ke zdárnému výsledku, byť i bylo podle okolností nutné provést v původním elaborátu osnovy některé změny.

V tomto článku chceme stručně se dotknouti několika základních pojmů, na nichž je vybudována osnova obchodního zákona (je již vytištěna I. kniha, jednající o obchodnictvu, resp. o obchodních živnostech a otázkách s ní souvisejících, a II. kniha, jednající o společnosti veřejné, komanditní a o tiché společnosti). Chceme se zmíniti o základní systematice chystaného nového obchodního zákona, speciálně též proto, že tu současně jde o jeho základní normy diagnostické vzhledem k hranici jeho proti právu občanskému, resp. jiným oborům práva, ať soukromého, či veřejného. Jisto je, že právě otázka vymezení oboru působnosti obchodního práva má jmenovitě v praxi svou velkou důležitost, neboť je řada případů, kde posouzení, spadají-li pod režim obchodněprávní či občanskoprávní, je velmi důležité i závazné. Konkrétně budiž naznačena v hlavních rysech právní úprava pojmů „obchodníků“ a „obchodní živnosti“ a věcí s tím souvisejících podle připravené osnovy obchodního zákona a v souvislosti s tím pojetí hraniční čáry mezi obchodním právem a jinými obory právními v řečené osnově. Při tom arci budiž též přihlédnuto k zvláštní kategorii obchodníků, totiž k obchodním společnostem.

V této souvislosti máme za vhodné především upozorniti na to, že stejně jako osnova občanského zákona je i osnova obchodního zákona, ministerstvem spravedlnosti za součinnosti předních našich komercialistů, teoretiků i praktiků připravovaná opravdu skvělým právnickým literárním dílem, a to — samozřejmě — netoliko v prvé řadě i po stránce obsahové, nýbrž i po stránce formální a jazykové. Budiž ke cti našeho ministerstva

spravedlnosti tento fakt konstatován. Pro právníka, majícího vřelejší poměr a vztah k právním normám, je opravdu radostí a skýtá vnitřní potěšení pročítati jednotlivé partie osnovy obchodního zákona a její důvodové zprávy, jež je opravdovou studnicí bohatých a srozumitelně podávaných poznatků z oboru našeho obchodního práva. Tato osnova — stejně jako osnova občanského zákona — je živým dokumentem vysoké úrovně naší právní vědy a jejich představitelů, teoretiků i odborníků-praktiků.

I.

Pokud jde o základní ustanovení osnovy, vymezující pojem „o b c h o d n í k a“ budiž předem řečeno, že osnova užívá konstantně označení „obchodník“ nikoliv „kupec“ — což se odůvodňuje jmenovitě tím, že „kupcem“ se vyrozumívá dodnes v obyčejném životě zpravidla jen živnostník, který prodává zákaznicku věci, a to věci určitých druhů ponejvíce předměty všední potřeby a ježto nelze počítati se změnou obecného nazírání, které se pojí k názvu „kupec“, byla by tato disparita ještě větší, čím více se novým zákonem rozšiřuje rozsah podnikání, zakládajícího kvalifikaci obchodníka a dále obchodní živnosti.

Na rozdíl od platného obch. zákona, který je založen na systému smíšeném (zákon kupců a obchoďů), je založena osnova nového obch. zákona na systému subjektivním, zračícím se v tom, že se jím vymezuje oblast práva obchodního jakožto práva obchodníků; určitá kvalifikace s u b j e k t u právního poměru jest rozhodnou pro jeho podřazení zvláštní úpravě obchodně právní. V důsledku toho se napříště vyjmají z oboru působnosti obch. práva ta jednání, při nichž žádný z kontrahentů není obchodníkem. Jinými slovy: nový obch. zákon nebude již operovati „absolutními“ obchody, t. j. obchody, jež mají tuto kvalifikaci bez ohledu na to, účastní-li se jich (jako smluvník) obchodník čili nikoliv, resp. jsou-li provozována po živnostensku či jednotlivě. Přijat byl tedy v osnově obch. zák. jako základ, na němž mu budovati nové obch. právo, onen, na němž spočívá též německý obch. zákon, v němž hlavním (ústředním) pojmem je pojem obchodníka. Tím, že se vylučují absolutní obchody, se doména obch. práva poněkud zužuje (uvésti v této souvislosti dlužno, že fakticky řada dosavadních jednání, při nichž žádný z kontrahentů není obchodníkem, se má vyjmouti z podřazení pod obchodně právní režim a podřizuje se úpravě občansko právní; s druhé strany provedena byla, zejména třetí dílčí novelou, i provedena bude v novém občanském zákoně dalekosáhlá „komercialisace“ ustanovení občanského práva, t. j. jeho přizpůsobení zásadám a

duchu práva obchodního), naproti tomu se však má novým obch. zákonem opět doména obch. práva rozšířiti — vůči dosavadnímu právu — tím, že se rozšiřuje počet podnikatelů (živností), kteří mají býti napříště kvalifikováni jako obchodníci (obchodní živnosti). Tím se tedy rozšiřuje zase vůči posavad. právu „formalisace“ obch. práva, ač ovšem v případech, sem spadajících, osnova vytyčuje též stránku obsahovou. Osnova zná dvoje kategorie obchodníků: a) obchodníci „pro obsah podnikání“, b) obchodníci „pro formu podnikání“; právě v posléz uvedené kategorii se rozšiřuje pojem obchodníka, resp. obchodní živnosti nad dosavadní míru. Tu pak — na rozdíl od dosavadního obchodního práva — se podřizuje novému režimu obchodně právnímu též činnost, vztahující se k n e m o v i t o s t e m a — za určitých výhrad — též p r v o t n á v ý r o b a (nelze však dobře mluvit v posléz uvedeném případě o obchodnících „formálních“ ve smyslu posud užívaného tohoto výrazu).

A. Podle osnovy obchodního zákona — § 1 — jest „obchodníkem“ kdo provozuje vlastním jménem obchodní živnost ať sám, ať skrze „zástupce“. Nehledíc k určitým korekturám vůči dosavadní definici obchodníka v čl. 4 našeho obch. zákona, jest uvést, že se neuvádí — jako dosud — v této zákonné definici obchodníka jako jeho činnost „provozování obchodů po živnostensku“, nýbrž „p r o v o z o v á n í o b c h o d n í ž i v n o s t i“, což souvisí s naznačenou již změnou posavadního zásadního stanoviska ve věci určení oblasti obch. práva, práva to — v oboru soukromého práva — zvláštního (speciálního). O pojmu „obchodní živnosti“ podle osnovy obch. zák. srov. ještě níže sub. B. Podotknouti sluší, že řečená definice nepostihuje tak zv. formální či fiktivní obchodníky, jež zákon za obchodníky prohlašuje bez ohledu na to, provozují-li o b c h o d n í živnost.

Pojem „obchodníka“ se — proti dosavadnímu stavu — rozšiřuje v důsledku ustanovení §§ 4 a 5, stanovících nové dvě kategorie obchodních živností; provozovatelé těchto živností rozšíří řadu obchodníků nad dosavadní stav (srov. k tomu ještě níže sub. B).

V otázce kvalifikace obchodníka jako obchodníka plného práva má osnova ustanovení § 3, podle něhož platí ustanovení obch. zákona o firmách, obch. knihách a prokuře pro obchodníky provozující živnost podle § 2 osnovy jen, jestliže provozování dosahuje objemu, je j ž u s t a n o v u j e u v á d ě c í z á k o n („obchodníci plného práva“). Tito jsou pak povinni se dáti zapsati do firemního rejstříku. V druhém odstavci stanoví pak § 3 — a to je podstatnou odchylkou od posavadního práva

v a — že ustanovení, zmíněné v 1. odst. § 3, platí pro obchodníky, ve firemním rejstříku již zapsané, nadále i poté, když provozování obch. živnosti poklesne pod objem výše uvedený, ledaže by pokles trval nepřetržitě po dobu deseti let a firma byla proto z firemního rejstříku vymazána. Osnova stanoví v § 9 výslovně, že obchodníky jsou také obchodní společnosti. Těmito jsou: veřejná obch. společnost, komanditní společnost, akciová společnost, komanditní společnost, na akcie a společnost s ručením omezeným. Ohledně veřejné obch. společnosti, společnosti komanditní a komanditní společnosti na akcie je stanoven — jako nutný předpoklad — minimální objem podniku, uvedený v § 3, pokud se týče 4, 5 a 7 osnovy (zák. č. 183 Sb. z. a n. z r. 1928, jímž byly zrušeny §§ 7 a 9 uváděcího zákona k obchodnímu zákonu — § 9 výslovně, § 7 tím, že cit. zákonem byl zrušen zákon č. 260/1921 Sb. z. a n., kterým se již § 7 dostalo nového textu — dal již nový daňový základ, rozhodný pro zápis obchodníků do obchodního rejstříku. Tento zákon stanoví jen pro veřejnou obchodní společnost a společnost komanditní minimální objem podniku, stanovený pro plnoprávní kupce).

V otázce, o které jedná čl. 7, odst. 1 posavadního zákona, podle něhož manželka nemůže býti obchodnicí bez přivolení manžela, přináší osnova nového obch. zákona zásadní změnu; stanoví v § 11, že manželka může býti obchodnicí i bez přivolení manžela. Nemá tudíž býti podle nového zákona obchodnicí nedostatek tohoto přivolení překážkou pro kvalifikaci v dané ženy jakožto obchodnice (tímto způsobem bude odstraněna určitá obmezení, prýšticí z r ů z n o s t i p o h l a v í; a bude platiti stejný stav v právu živnostenském což — hledíc k vnitřní souvislosti těchto norem, byť formálně různých — je nutno vítati).

Posléze v otázce případné kvalifikace státu jako obchodníka přejímá osnova posavadní právní stav v zásadní možnosti kvalifikace státu jakožto obchodníka (pokud provozuje obchodní právní činnost, jako obchody dopravní, bankovní a j.), avšak vyhrazuje pouze z á k o n u možnost stanoviti jinak. O věci jednající § 12 osnovy formuluje tuto věc takto: pokud z á k o n neustanovuje jinak, platí také pro stát, provozuje-li obchodní živnost, ustanovení tohoto zákona a obchodnicích. Posavadní uváděcí zákon k obch. zákonu jak známo stanoví v § 8, že n a ř í z e n í stanoví, pokud jest zapisovati podniky státní do obchod. rejstříku a tudíž je podřídití předpisům o firmě, obch. knihách a prokuře. Je tu tedy jiné kritérium pro určení „plnokupecké“

kvalifikace těchto podniků než tomu je podle cit. zák. č. 183/1928. Pro obor býv. rakouského práva takového nařízení vydáno nebylo, takže tu jest mezeza, resp. lze říci i určitá anomalie, neboť vlastně státní podniky jsou v posici obchodníků neúplného práva. Zřejmě se tu však jedná jen o to, že cit. ustanovení obch. zák. nemají pro státní podniky praktický význam. Na věci v podstatě nic nezměnily ani „podnikové normy“ totiž zák. č. 404/1922 a vl. nař. 206/1924 o úpravě hospodaření ve státních závodech, ústavech a zařízeních, jež převahou nemají plniti úkoly správní; v oboru býv. uherského práva bylo v tomto směru vydáno nařízení uher. ministra orby, obchodu a spravedlnosti č. 26922 z r. 1875.

B. Osnova obch. zákona stanoví v § 2, nadepsaném „obchodní živnosti“, že „obchodní živnosti“ podle tohoto zákona (scil. nového obch. zákona) je živnostenské podnikání, jehož předmětem jest některá z činností následujících — osnova razí tím tedy přímo pojem obchodní živnosti:

1) záplatné sjednávání si a další zcizování zboží, cenných papírů a věcí movitých vůbec; nečiní rozdíl, zdali zboží nebo jiné věci movité mají býti dále zcizeny v původním stavu nebo po úpravě a zpracování;

2) přejímání dodávky věcí movitých, které si k tomu cíli přejímatel záplatně zjednává;

3) přejímání úpravy nebo zpracování věcí movitých pro jiné, přesahuje-li provozování přejímatelovo objem řemesla;

4) přejímání pojištění za prémie;

5) obstarávání platů, poskytování a opatrování úvěru nebo kapitálu a jiná bankéřská jednání;

6) jednání bursovní;

7) přejímání dopravy osob po moři nebo ve vzduchu;

8) přejímání dopravy osob po souši nebo po vodách vnitrozemských děje-li se dopravními ústavy;

9) přejímání dopravy nákladů;

10) přejímání příkazů komisních nebo spedičních, jakož i skladištní úschovy cizích věcí;

11) přejímání příkazů jednatelských nebo dohodčích;

12) jednání obchodu nakladatelského, knižního, obchodu s hudebními a uměleckými věcmi; dále jednání závodů tiskárenských, přesahuje-li jejich provozování objem řemesla.

Při porovnání tohoto ustanovení s ustanovením článků 271 a 272 našeho obchod. zákona, resp. §§ 258 a 259 slovenského obchod. zákona vysvítá, což též uvádí důvodová zpráva k osnově obch. zákona — že jsou v § 2 zachyceny posavadní obcho-

dy ve smyslu uvedených obch. zákonů, arci vesměs za podmínky živnostenského jejich podnikání. Pouze v několika jednotlivostech, a to — při stanovení skutkových podstat v úvahu přicházejících jednání — jsou podstatnější odchylky, a to vzhledem k paralelním ustanovením dosavadního našeho obchodního zákona, a částečně i k ustanovením slovenského obch. zákona. V této věci dlužno povšechně říci, že změny ty byly de lege ferenda doporučovány s více míst a znamenajíc i unifikaci práva v zemích českých a slovenských.

Podotknouti sluší, že předmětem jednání uvedených v § 2 osnovy jsou pouze *m o v i t ě v ě c i*. To je ve shodě s posavadním právem, které vyslovuje v čl. 275 obch. zák. resp. § 262 slov. obch. zák. zásadu, že nemovitosti nemohou býti předmětem obchodů („absolutní neobchody“). Naproti tomu zásadní úchytku v tomto směru od posavadního práva přináší § 4 osnovy, který — za určitých předpokladů i činnost, vztahující se k *n e m o v i t o s t e m*, připouští jako předmět obchodní živnosti podle § 4 osnovy. Další arci úchytku od posavadního práva přináší cit. § 4, který — za určitých předpokladů — také *p r v o t n o u v ý r o b u* připouští jako předmět obchodní živnosti (platí na rozdíl od našeho obchodního zákona za obchody i pálení cihel z hlíny, těžené ve vlastním hliništi, výroba cukru z vlastního buráku a pod.). Obchodní živnosti podle cit. § 4 osnovy — je to vedle § 5 nová kategorie obch. živnosti — je od zápisu do firemního rejstříku také každé jiné živnostenské podnikání (t. j. obsahově různé od podnikání, zavedených ve shora cit. § 2 osnovy) jestliže *s v o u p o v a h o u* i objemem vyžaduje provozování, zařízeného *p o k u p e c k u*. Náleží sem obzvláště také činnost vztahující se k nemovitostem a bez újmy ustanovení § 6 prvotná výroba. Zmíněný § 6 osnovy stanoví, že na zemědělskou a lesní výrobu *j a k o t a k o v o u* se ustanovení § 4 (a § 5) nevztahují; vyňata je tedy z obchodních živností výroba zemědělská a lesní „jako taková“ t. j. „provozovaná“ jako činnost hlavní.

Rozšiřuje tedy § 4 osnovy podstatně okruh obchodně právních činností pokud se týče obchodních živností, pokud se týče obchodně právní režim nad dosavadní stav (tak na příklad budou za uvedených podmínek § 4 osnovy obch. živnostmi na př. i nabývání a zcizování nemovitostí, řada podniků prvotné výroby, dodávky stromů, keřů a květin z vlastní půdy pěstěných, arci s vyloučením hospodářství zemědělských a lesních realitní kanceláře a pod.). Kromě toho pak je rozšířen okruh tento ještě § 5 osnovy, který stanoví, že obch. živnostmi podle obch. zákona jsou od zápisu do firemního rejstříku dále vedlejší živnostenské

podniky zemědělských nebo lesních hospodářů, v nichž tito zpracovávají výrobky svých hospodářství, jestliže tyto podniky svou povahou i objemem vyžadují provozování zařízeního po kupecku a také skutečně jsou po kupecku zařízení. V pochybnosti se má za to, že podnik, který je skutečně zařízen po kupecku, také vyžaduje svou povahou i objemem provozování takto zařízeného.

V cit. ustanoveních §§ 4 a 5 osnovy tedy uplatňuje tendence rozšíření obor působnosti obch. práva nad dosavadní mez jeho působnosti. Obě tyto nové kategorie obch. živností se arci navzájem rozcházejí; okruh obchod. živností podle § 5 jest — vůči obch. živnostem podle § 4 — ještě úžeji vymezen; vedle stejných pro obě tyto živnosti kvalifikačních podmínek je v § 5 stanovena ještě podmínka další.

V této souvislosti uvádíme, že osnova — ještě výstižněji než posavadní zákon — vytyčuje v § 10 zásadu naprosté samostatnosti obchodně právního pojmu obch. živnosti, pokud se týče obchodníka na náležitostech, kterých vyžaduje k pojmu živnosti „veřejné právo“, v němž jsou jasně zahrnuty živnostenskopravní předpisy vůbec; srovn. k tomu mé pojednání v časopise „Veřejná správa“ roč. 1938. Pod „veřejné právo“ spadají arci i předpisy živnostenské policie a živnostenských daní, kromě toho však vůbec živnostenské předpisy o podmínkách a zápovědech provozované živnosti, dále a jiné veřejnoprávní normy, zejména předpisy disciplinární, vylučující osoby z provozování živností a jiné. Jiná je arci otázka — při ryze normativním posuzování věci, nikoliv jen s úzkého hlediska čistě obchodně právního — je-li tento dualism norem obchodněprávních a paralelních norem, jiných mimoobchodních norem, spec. norem živnostenskoprávních, vnitřně odůvodněn a je-li v duchu vnitřní jednoty příslušných norem.

Jisto je, že ve shora uvedených směrech neodpovídá již dosud platný náš obchodní zákon potřebám a požadavkům dnešních hospodářskoobchodních poměrů. To platí arci stejně o vyloučení smluv, jejichž bezprostředním předmětem je nemovitost z oboru působnosti obchodního práva, ale platí i o různých druzích živnostenského podnikání, jež doslova vzato nespádají pod skutkovou podstatu „obchodů“, ač jinak mají technicky i kupecky stejné organisované podniky, jaky ty, jež provozují „obchody“.

Dosavadní zákon klade při zákonném pojmu obchodníka, pokud se týče obchodní živnosti, hlavní váhu na právní formu obchodních jednání, jichž se týká, (spec. na formu opatření surovin); naproti tomu zase praxe klade větší váhu na zvláštní „kupeckou“ organisaci obchodních závodů. Z toho důvodu lze chá-

pati, že praxe rejstříkových soudů — ve snaze vyjítí vstříc potřebám dnešní doby — postupuje liberálně i hledí se přenéstí přes striktní stanovisko pozitivního práva v dané otázce tím, že v konkrétních případech povoluje protokolování podniků, kupycky organisovaných, jejichž hlavní činnost sice se nekryje se skutkovou podstatou „obchodů“ ve smyslu platného obchod. zákona, jež však — u příležitosti jejich provozu — se zabývají „obchody“ v technickém slova smyslu.

II.

Pokud se týká o b c h o d n í c h s p o l e č n o s t í, jedná vypracovaná část osnovy obchodního zákona ve II. knize nadepsané „S p o l e č n o s t í“ jednak — v 1. hlavě — o v e ř e j n é o b c h o d n í s p o l e č n o s t i, v hlavě 2., pak o komanditní společnosti; hlava 3. je věnována tiché společnosti.

Jak shora uvedeno, uvádí § 9 osnovy, že obchodníky jsou také obchodní společnosti, t. j. veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, akciová společnost, komanditní na akcie a společnost s ručením obmezeným; z toho se podává, že podléhají, pokud se to snáší s jejich povahou, všem normám o obchodnících. O chystaných novotách v připravené již partii osnovy v oboru společnosti veřejné a komanditní pojednáme ve zvláštním článku podrobněji. V této souvislosti jest uvéstí, že osnova výslovným přiznáním povahy právnické osoby i těmto — „osobním“ — společenstvem vyřídila tuto v doktríně spornou otázku, kladně (srov. § 136 osnovy).

Pokud jde o některé důležitější novoty v ustanoveních osnovy o veřejných společnostech, rozeznává důvodová zpráva tři skupiny těchto novot: jedny směřují k jasnějšímu a přesnějšímu vymezení postavení společníků jak ve vnitřním ústoji veřejné společnosti, tak i v jejím poměru navenek; druhé sledují tendenci, dáti přednost — tam, kde se zájmy společnosti kryjí nebo se docela kříží se zájmy společníků, — ochraně zájmů společnosti. Posléze třetí skupina novot se vztahuje speciálně na otázky, souvisící s likvidací veřejné společnosti.

Tím, že osnova na některých místech staví — částečně rozdílně od posavadního stavu — do popředí zájmy společnosti i dává jim přednost před zájmy společníků neb jiných účastníků, vytyčuje resp. zesiluje nesporně význam tohoto typic. útvaru osobní společnosti. V zásadní otázce o s o b n í o d p o v ě d n o s t i s p o l e č n í k ů z a z á v a z k y s p o l e č n o s t i jejím věři-

t e l ů m (což právě charakterisuje „osobní“ společnosti na rozdíl od společností kapitálových) setrvává osnova v zásadě při dosavadním stavu. Jak stanoví § 148 osnovy, odpovídají za závazky společnosti věřitelům společnosti všichni společníci, a to každý celým svým jměním a rukou společnou a nerozdílnou spolu a se společností. Tato odpovědnost, směřující k plnění závazků společnosti, představuje jednotný závazek, k jehož uspokojení slouží věřitelům sice též společenské jmění, ale vedle něho ve stejném pořadí celé soukromé jmění všech společníků. V případě konkursu nebo ve vyrovnávacím řízení o soukromém jmění společníkově mohou — podle § 149 osnovy — věřitelé společnosti, byl-li prohlášen konkurs také na jmění společnosti nebo bylo-li zahájeno vyrovnací řízení také o jejím jmění, požadovati uspokojení jen pro schodek, který utrpěli v konkursu nebo ve vyrovnávacím řízení; tu se tedy — zásadně primární odpovědnost veřejného společníka redukuje na odpovědnost pro schodek, jež utrpí věřitelé společnosti v konkursu společenském (zásada ta odpovídá ustanovení čl. 122 posavadního zákona přes částečně jinou jeho textaci než v § 149 osnovy).

Ustanovení osnovy o odpovědnosti společníků, jakož vůbec o ustanovení o právních poměrech společníků vůči třetím osobám — pokud nevyhrazují již sama volnost jiné úpravy smlouvou — mají míti podle výslovného ustanovení čl. 152 osnovy ráz k o g e n t n í n o r m y.

Také v oboru k o m a n d i t n í s p o l e č n o s t i *) — druhého to útvaru „osobní“ obchodní společnosti, přináší osnova nového obchodního zákona některé změny či novoty.

Z všeobecných ustanovení sluší aspoň uvésti to, že osnova nepřijímá nepřesnou dikci posavad. našeho zák. v čl. 150, kde se praví, že „je-li tu více společníků osobně ručících, jest společnost, pokud se těchto týče, zároveň společností veřejnou“. Tím se mělo však jen vysloviti to, že je v tom případě — pokud jde o postavení komplementářů, použití ustanovení čl. 85 a násl. o společnosti veřejné. Nikterak to však neznamená, že by komplementáři vůči komanditistům — a vice versa — tvořili zvláštní společnost. Jest jen vítati, že osnova tuto nepřesnost nepřijímá a stanoví pouze v § 193, že komanditní společnost tu jest, když

*) Komanditní společnost se charakterisuje — jak podle posavad. práva také podle osnovy tím, že kromě společníků neobmezeně odpovědných za závazky společnosti věřitelům společnosti — tak zv. komplementářů — jsou tu též společníci, již v uvedeném směru odpovídající pouze obmezeně — to jsou tak zvaní komanditisté.

dvě osoby nebo několik provozují obchod. živnost pod společnou firmou, na společný účet, a v rozsahu, jež ustanovuje uváděcí zákon a odpovědnost třetím osobám za závazky společnosti jest aspoň u jednoho společníka neobmezená a aspoň u jednoho společníka obmezená. Ze speciálních změn či novot, které osnova v oboru komanditních společností přináší, uvádíme v této souvislosti zejména otázku „komanditní sumy“.

Jde tu do jisté míry ve shodě se švýcarským právem o novou úpravu důležitě, a v posavadním právu ne právě nejpřesněji upravené otázky rozlišení mezi vkladem komanditisty, t. j. vkladovou částkou a částkou, do jejíž výše komanditista odpovídá za závazky společnosti (je to — stejně jako u komplementáře, osobní ručení — a contr. uhrazovací povinnost akcionáře, resp. člena společnosti s ručením obmezeným, ale — na rozdíl od komplementáře — obmezené, t. j. — ve smyslu osnovy do výše „komanditní sumy“). Komanditní suma podle osnovy se týká — na rozdíl od komanditistova vkladu — toliko vztahu komanditistů k věřitelům společnosti, a tedy poměru společníků navenek; značí nejvyšší mez odpovědnosti komanditistů za závazky společnosti.

Osnova přiznává arci určitou závislost komanditní sumy na vkladové povinnosti komanditisty. Co do své výše má se komanditní suma aspoň rovnati komanditistovu vkladu. Nebude lze smluviti nižší komanditní sumu než-li činí komanditistův vklad. Komanditní suma a tudíž komanditistova odpovědnost věřitelům společnosti má se zmenšiti o to, co komanditista splatil na svůj vklad. Jestliže tedy je komanditní suma stejně vysoká jako komanditistův vklad, zproští se komanditista úplným splacením vkladu své odpovědnosti vůči věřitelům společnosti. Jestliže však jest komanditní suma vyšší než-li vklad — což osnova výslovně připouští — bude podle osnovy trvati odpovědnost komanditistova i po úplném splacení vkladu, a to do výše rozdílu mezi komanditní sumou a komanditistovým vkladem.

V souvislosti s těmito předpisy zlepšuje osnova posavadní stav v otázce zjevnosti stavu odpovědnosti komanditistů společenským věřitelům za závazky společnosti — čili, jak to osnova vyjadřuje, stavu komanditní sumy pro společenské věřitele.

Také těmito předpisy sleduje osnova myšlenku zesílení významu svérázného útvaru společnosti, jakým nesporně jest společnost komanditní, která nesporně skýtá některé přednosti před jinými formami obchod. společností.

Posléze má osnova ustanovení o tak zv. tiché společnosti, upravené toliko v našem obchod. zákoně (ve slovenském obchod. zákoně není tento útvar vůbec normován); nejde tu o obchodní společnost v technickém slova smyslu, nýbrž o společenský útvar, který se pouze obch. společností (zejména komanditní společností) velmi podobá.

Reforma práva tiché společnosti je nesena zejména ve směru účelnějšího vybudování zájmů tichého společníka.

Pokud jde o reformu akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným, uvádíme v této souvislosti pouze toto: Jak uvádí důvodová zpráva k osnově, akciové právo, u nás platné, třeba jeví jakousi pružnost a schopnost přizpůsobiti se potřebám doby, dnes již nepostačuje a nevyhovuje poměrům a požadavkům dnešní doby. S druhé strany jde o řešení problémů velmi závažných i choulostivých, takže reforma tato bude vyžadovati nejbedlivějších úvah. Proto bylo zatím v osnově upuštěno od provedení reformy akciového práva. Co se pak týká společností s ručením omezeným, je jisto, že je to útvar mladší a již proto moderněji upravený, než akciová společnost (která arci v podstatě byla reformována akciovým regulátorem z r. 1899, ač ovšem zejména též po stránce formálně právní způsobem neuspokojujícím). Ale i tu je reforma ustanovení příslušného zákona č. 58 ř. z. z r. 1906 na místě, arci z důvodů, jež jsou svou povahou jiné nežli důvody pro reformu akciového práva (tu půjde, jak důvodová zpráva uvádí, hlavně o vybudování účelnější ochrany zájmů společenských věřitelů, kdežto reforma akciového práva bude směřovati hlavně k ochraně osob, sdružených k hromadnému podnikání).

Ježto některé otázky z oboru společnosti s ručením omezeným budou hodně podobné těm, k nimž bude přihlédnuto při reformě akciového práva, bude účelným, buď hned souvisle s reformou práva akciové společnosti, anebo brzo poté přikročiti, též k reformě práva společnosti s ručením omezeným. Konečně jest aktuální reforma práva výdělkových a hospodářských společenstev (družstev). Reforma této partie bude však vyžadovati delšího času, neboť se neobejde bez detailních jednání se všemi účastníky, zejména s družstevními odborníky.

Pokud se týká speciálně reformy práva akciových společností, budou se reformní práce, resp. návrhy týkati zejména těchto otázek: a) otázky vzniku akciové společnosti, zejména pokud jde o rozhodnutí se buď pro koncesní systém, vyžadující ke vzniku akc. společnosti státní koncese (již dlužno

rozlišovati od koncese živnostenskoprávní) nebo pro systém normativní (jež platí podle slovenského obch. zák.); b) vlastního pojmového znaku akciové společnosti — tu přichází v úvahu otázka akciových společností, neprovozujících — striktně vzato — „obchody“ (podle slov. obch. zák. jsou akciové společnosti vždy společnostmi obchodními); c) většího zabezpečení kapitálové základny akc. společnosti a v souvislosti s tím vhodnější úpravy bilance akciové společnosti; d) orgánů akciové společnosti — mimo jiné je tu aktuální otázka účasti neakcionářů; e) ochrany akcionářů, zejména vhodnější úpravy tak zv. minoritních práv. Tu je v souvislosti s otázkou minorit, jakož vůbec s otázkou hlasovacího práva, otázka přednostního hlasovacího práva jedné skupiny akcionářů, zejména otázka akcií s pluralitním hlasovacím právem.

Pokud se týká reformy společnosti s ručením obmezeným dlužno podotknouti, že jak výše řečeno arci sám zákon č. 58 č. z. z r. 1906 o společnostech s ručením obmezeným (částečně modifikovaný vládn. nařiz. č. 465/1920, vydaným na základě zákona č. 337) je zákonem časově mladším než obch. zák. a tudíž i modernějším. Jinak však i tu je řada reformních návrhů, vyplývajících z hospodářskoobchodních požadavků moderní doby.

Mimo jiné se uvažuje o některých zlepšeních ve prospěch věřitelů, zejména ve směru zostření odpovědnosti orgánů této společnosti, případně i společníků samých (uvažuje se v posléze uvedeném směru na některých místech o částečném zavedení odpovědnosti, byť i obmezené, společníků přímo věřitelům společnosti a kromě toho i o zavedení obmezeného garančního ručení za závazky společnosti podle analogie příslušných zákonných norem o společenstvech) a dále i ve směru většího zajištění toho, aby byl kmenový kapitál skutečně vložen. Zejména se volá po přísnějších ustanoveních o věcných vkladech (zostření ručení společníků za věcné vklady). Také po stránce organizace této společnosti je řada reformních návrhů (obdobně jako u akciových společností se navrhuje, aby jednateli byli pouze společníci; uvažuje se též, zda postačují posavadní ustanovení o odpovědnosti jednatelů, a navrhuje se, aby jednatelé odpovídali též v tom případě, jestliže věcné vklady byly nesprávně odhadnuty. Též v otázce bilancí těchto společností je řada návrhů).

Posléze ve věci reformy práva společenstev (družstev) připomínáme, že i tu je řada důležitých návrhů. V oboru těchto asociací došlo arci právě v poslední době k řadě nových norem

vztahujících se ke společenstvům k částečným změnám — dotýkajícím se i otázek povahy zásadní (ve věci srov. též moje pojednání „Nová úprava některých právních poměrů výdělkových a hospodářských společenstev“, publikované v časopisu „Česká advokacie“, ročník XX, č. 3—4).